

tem pa nočem reči, da je naše ljudstvo zabito in za nauk nepripravno, kajti Slovenec je bistra glava, ampak vzrok je ta, da se naši kmetje le preveč radi držé starih navad, posebno v kmetijstvu. Oni še vedno mislijo, da le tisti, ki zemljo obdeluje z žuljevimi rokami, tudi najbolje ume pravo zadeti.

Se vé, da tukaj ne mislim pridnih in naukaželjnih sosebeno mlajih kmetovalcev, ki si vse prizadevajo, da bi se kmetijstvo na višo stopinjo povzdignilo, ter v ta namen pridno čitajo kmetijske knjige in časnike, pa tudi med temi se utegne naključiti, da nekteri mlačni postanejo in nobenemu nič ne verjamejo. To pa se mora, na priliko, tako-le zgoditi: Nekdo čita v časniku, kako izvrsten je ta ali oni tuji gnoj, kako dobro plenja ta ali ona rastlina, ki še ni pri nas vdomačena, in več enakega, ter tudi poskusi; pa ker nima dostojnega zapopadka o kmetijsko-naravnih in kemijskih naukih, se prav lahko primeri, da mu kaka reč, ktera bi v rokah umnega in podučenega kmetovalca izvrsten uspeh imela, ravno narobe izide. Potem pa govori s starokopitneži, da gospodje pišejo, kar jim na misel pride, pa ne poskušajo.

Reči moram, da jez, ki vendar nisem v vrsti takih, poprej nisem verjel, da bi se kmetijstvo pri nas dalo na tako stopinjo povzdigniti, kakor beremo od drugih dežel; ko sem pa videl umno kmetovanje in vredjena gospodarstva na Moravskem, pa sem prepričan, da se bo kmetijstvo tudi pri nas sčasoma povzdignilo na stopinjo, o kateri bi danes marsikteremu starokopitnežu zastonj pripovedoval. To bo tudi moralo biti, če bomo hoteli shajati, kajti naši časi niso več nekdanji!

Pravih izgledov je neogibno potreba, če hočemo, da se bo sploh kmetijstvo dalo povzdigniti. Tukaj pridem na stvar, ki jo gledé naše dežele moram imenovati: prvo med najvažnejšimi in najpotrebnejšimi in to je dobro uravnana kmetijska učilnica v središču dežele. Po moji misli in po misli vseh pravih kmetovalcev je nam obširna kmetijska učilnica, zvezana z dovolj prostranim in izgledno vravnanim kmetijskim gospodarstvom tako potrebna, da zasluži prvo pozornost tistih, ki imajo to stvar v rokah. — Vse dežele, kjer je kmetijstvo na visoki stopinji, začele so s kmetijskimi učilnicami. Iz njih pridejo umni, omikani kmetovalci, in če tudi vsak kmet ne pride v nje, vendar se po vseh krajih razsejejo uni, kateri so potlej izgled drugim, in tako je mogoče doseči, kar sem rekel prej, namreč prepričanje prostega kmeta.

Kar se tiče pa predivstva, moram reči, da je pri nas ozir zboljšanja sploh na tistem stalu, kakor sem rekel o splošnem kmetijstvu. Vendar če vzamemo to v ožem pomenu, dalo se bo v tem s pomočjo nekterih posrednjih sredstev bolj ročno napredovati.

Eno in prvo tako sredstvo je izdelovanje prediva. Vsi kmetje, s katerimi sem o predivstvu govoril, so enoglasno rekli, da naj bo nam, ki hočemo predivstvo povzdigniti, prva skrb, da bomo tudi predivo izdelovali, kajti njim nikakor ne dopada, da morajo predivo sami izdelovati; djali so, da bi marsikteri sejal več lanú, če bi ne bilo toliko dela in sitnosti s predivom. Izvrstno jim dopada, če bi jim ne bilo treba družega kot lan pridelovati, in da bi ga potem le v izdelovalnico oddali. Zato so mnogi čakali z lanom, da sem prišel iz Moravskega, mislé, da bom jaz prec predivo izdeloval. In še zdaj hodijo iz mnogih krajev Savinske doline popraševati, ali morebiti ne izdelujem prediva? lan in konoplje bi koj pripeljali.

Ko sem tako misel in mnenje kmetovalcev zastran tega izvedel, prec sem prevdarjal, kako bi se dala ta njih misel in volja porabiti in zavriniti na pravo pot

napredka. In po vsestranskem prevdarku so moje misli v tem take-le:

Prva naša skrb morala bo biti, da napravimo izdelovalnice, da bomo kmetom neprijetno in za-nje sitno izdelovanje prediva v svoje roke prevzeli in da bo tako kmet vedel pot lanu, ter se tudi z večim veseljem in bolj marljivo poprijel boljšega obdelovanja, ter žlahnežega semena in pridelka. Dokler pa kmet ne bo vedel kam z lanom, ni se nadjati, da bi z vspehom drago seme kupoval in sejal. Če tudi sprvega ne bomo imeli samo žlahnega lanú dosti za izdelovanje, ne strahimo se, ker tudi iz našega navadnega lanú in konopelj se bo dalo po umnem gojenji, napravi in izdelovanji pripraviti predivo, ki bo imelo toliko ceno, da ne bo zgube. Med tem pa bode naša skrb, da bomo poskušali sejanje in pridelovanje izvirnega žlahnega semena sami, pa to tudi po vsi moči širili na okrog. In ravno na ta način bomo tudi najlože in najhitreje dosegli, da bodo kmetje izvirno seme sejali in lep lan pridelovali, ker jim bomo predstavljali razloček med enim in drugim. Tako se bo dalo umno predivstvo med ljudstvom najhitreje razširiti in na visoko stopinjo povzdigniti. Če bi pa čakali z izdelovalnicami tako dolgo, da bi kmetje samo izvirno seme sejali, pa ne vem; ali bi dočakali kaj prida napredka, kajti že prej sem rekel, da kmet se ne poprime rad kake nove stvari, če se mu dobiček poprej na prste ne pokaže. Še manj pa je misliti, kakor sem že sam prepričan, da bi se kmetje že zdaj sami lotili z vspehom umnega izdelovanja prediva.

(Kon. prih.)

Razpis daril za pospeh mlekarstva.

Da bi c. k. ministerstvo kmetijstva pospešilo ustanovitev mlekarskih društev ali tovaršij po naših planinah, razpisuje v ta namen več denarnih daril, in sicer:

Dve darili po 600 gld. in zlate svetinje za sirarske družbe ali tovaršije, ki na dan najmanj 400 bokalov mleka predelajo v mastni sir. Ako se oglasi več taci družtev, ki 400 bokalov mleka na dan podelajo v sir, razsodi dobrota izdelanega sira.

Tri darila po 300 gold. in sreberne svetinje za sirarnice, ki vsirijo po manj ko 400 bokalov na dan, ali pa le na pol mastni sir napravljajo, zraven pa tudi najbolj sir in največ sira naredijo.

Za omenjena darila se smejo oglasiti vse po avstrijskih planinah že obstoječe mlekarske družbe, ravno tako tudi tiste, ktere se saj z mesecem julijem (malim srpanom) prihodnjega leta, to je, 1871. leta ustanovijo.

Dotične prošnje naj se vsaj do 1. oktobra prihodnjega 1871. leta predložijo ministerstvu kmetijstva posredno po deželni vladi ali tudi po kmetijski družbi.

Vsaka taka družba mora saj 10 družbenikov šteti.

V prošnji naj pa natančno in vestno odgovoré na sledeča vprašanja:

1. Kako dolgo že obstojí družba ali tovaršija, in kdo jo je ustanovil?

2. Koliko družbenikov sedaj šteje?

3. V ktere občine spadajo družbeniki po svojem posestvu?

4. Koliko molzne živine imajo?

5. Ali samo mleko skupno predelujejo ali pa tudi pašnike v družbi uživajo?

6. Kako se glasi družbina pogodba?

(Priloži naj se pismu prepis pogodbe ali pa družbine postave.)

7. Ali so mlekarji v lastnem ali v najetem stanovanjsku, kako je stanovanjsko vredjeno?

8. Kolikošno plačilo dobivajo sirar in njegovi pomaganci?

9. Koliko mleka se na dan in koliko sploh predela?

10. Kteri so glavni izdelki, kteri ne? se li rabi gorkomer, da se na tanko določi stopinja gorkote?

11. Kako se porabi sirotka?

12. Kako se prodajajo mlekarski izdelki, kolikošen kup imajo?

13. Koliko je bilo mlekarskih izdelkov v poletju 1870. leta in koliko prejšnja leta? Koliko denarja se je prejelo za to? Koliko se more odšteti za stroške? Kolikošen je bil čisti znesek, ki se je razdelil med družbenike?

Predložene prošnje se bodo dale v presojevanje izbranemu odboru izvedencev; ako bo treba, pojdejo ti odborniki tudi pregledovat mlekarnice in družbe, ki se za darila poganjajo.

Prisodila in razdelila se bodo darila konec l. 1871.

Ako med prosilci nobeden ne zasluži celega darila, bode c. kr. ministerstvo razpisana darila le deloma podelilo.

C. kr. ministerstvo kmetijstva na Dunaji 3. maja 1870.

Národne stvari.

Kako se nam je pri volitvah obnašati?

Na to vprašanje odgovarja štajarski „Slov. Gosp.“ tako-le:

„Kmalu bodo po vsej Sloveniji volitve. Te volitve bodo za nas Slovence morda odločivnejše, nego so bile vse prejšnje. Ne samo sramota za nas bi bilo, ako bi zmagali tujci in prijatelji tujcev, sovražniki naše domače besede in domače slovenske šege, bila bi tudi neizmerna škoda za našo prihodnost. Čas hiti naprej, v Avstriji in Evropi reči strahovito hitro zoré; kamor pogledamo, povsod je nezadovoljnost, povsod kipí in hrumí. Tako se moramo Slovenci vprašati: kaj bo v prihodnosti z nami? Tujec nas bode v gospodarstvo dobil popolnoma, ako se ne pripravljamo, ako se na vso moč ne branimo.

Narodni slovenski poslanci so naša glavna bramba! Da se izvolijo zdaj povsod po Slovenskem narodni slovenski poslanci, da nemškutarstvo na vrh ne pride: v to si moramo prizadevati z vsemi močmi, z vsem pogumom in z vso mogočo delavnostjo.

Že so volitve razpisane. Toraj moramo se organizirati, moramo delati in resno agitirati začeti, kajti gotovo je, da bosta nemški liberalizem in slovensko nemškutarstvo svoje mreže čez našo deželo prepregla in lovila v svoje zanjke slovensko ljudstvo. Te mreže nam je odvažno povsod trgati.

Volili se bodo najprej volilni možje. Ti morajo Slovenci biti, morajo prvotnim volilcem prej obljubiti, da volijo le slovenskega, vseskozi narodnega kandidata. Da se bo pa to zgodilo, treba je, da vsak izobražen in podučen Slovenec, vsak, komur je blagor domovine svet, precej začne delati, volilce podučevati. Pustimo ves prepír, ves razloček stanov, različna stališča: narodnjaki, domoljubi bodimo. Zdaj gré za našega naroda prihodnost; resen je čas, zato bodi naše delo tudi resno in možato in neutrudljivo. Kdor imaš priliko, imej voljo, pojdi okrog volilcev, govori, prepričaj! Kdor imaš znanje, piši jim, če govoriti ne moreš. Stvar naša je pravična, narod naš je bister, Slovenec hitro sprevidi, kaj je prav in dobro, kaj je njegova pravica. Al rok ne smemo križem držati, besede ne varovati, da nemškutar in sovražnik z zvijačo Slovenca ne prevari.

V vsakem okraji naj se poseben odbor ustanovi,

skupno delo je izdatnejše delo. Odbor naj skrbi, da ne bo noben kraj zapuščen in nepodučen, da bodo volilni možje samostojni, neustrašljivi in pravi naši možje. Nihče naj se delu ne odteguje. Vsak naj bo delaven, kakor da bi na samo njegovem delu slonel dober izid.

Ako bomo ravnali tako, bode zmaga naša, kar daj Bog in junaško delo!“

Mnogovrstne novice.

* *Prav po birokratičnem uradništvu.* V Marija-Teresioplju na Ogerskem je nekemu ubogemu očetu, ki ima mnogo otrok, zgorelo 28 gold. v bankovcih, ktere je z velikim trudom skupaj spravil za najemnino. Mali košček bankovca, ki je še rešen bil, pošlje ministerstvu s prošnjo, v kateri je popisal svojo veliko nadlogo in prosil, naj se mu denar nadomesti. Čez tri mesece je res dobil 30 kr. za oni košček bankovca, ob enem pa tudi eksekucijo, da mora plačati 1 gold., ker pismo na ministerstvo ni imelo koleka. Tako se pomaga ubogim!

Kralj Matjaž.

Po národni pravljici zložil M. T.

V železji stoka kraljič, obdaja ga zidovje,
Al vedno kakor nekdaš še misli na domovje,
Še zmerom bolj ga peče in širi se plamen,
Ki ga poprej gojil je v osrčji noč in den.

Pod žarnim, svetlim solncem nikdar ni imel pokoja,
Si vedno s čela brisal je gorke srage znoja;
Vodila ga je Vila skoz vés slovenski rod
Kazuje, kak zatira sovražnik ga povsod.

Je videl, kako brate tišče krvavi žulji,
Je videl, kak gostijo med njimi se kregulji,
Je videl, kako peša in hira národnost,
Kak se pravica jemlje, kak zgublja se prostost.

To vsekalo v osrčji krvave mu je rane,
Pa vendar brate budit s pogumom gré zaspane,
Od moža k možu spéha, k zavednosti budí,
Prostost, domovje, pravo ljubiti je učí.

Ko blisek glas budeči junake vse prešine,
In misel misel dviga: sovražnik naj pogine!
Vse grabi za orožje, za rojem stopa roj,
Vse gré za staro pravdo, za dom, svobodo v boj.

Vse giblje se in ziblje, po holmcih žge gromade,
Ruší trdnjave trde, zažiga stare grade;
In šum in hrum se čuje, zvenčí orožja lom,
Kar diha, lazi, hodi, vse bije se za dom.

In kralj Matjaž pred njimi na čilem vrancu jaha
V oklepi in čeladi, v desnici z mečem maha,
Se bije, tolče, brani kot ljuti oroslan,
Al zadnjič vendar vpeša s sovražniki obdan.

Nit klanje ne pomaga, a nit krvi potoci,
Matjaž stoji premagan v sovražnikovi roci,
V verige ga oklene nasprotnikov druhal,
In hrum njegov vojaški je vtihnil odsihmal.

In tamkaj zdajci biva med pustimi zidovi,
Na rokah in nogah so trdi mu okovi;
Al bolj kot nekdaš peče ga zdaj Slovenov stok,
Še bolj kot nekdaš grize ga zdaj Slovenov vrok.

Ne vé, kdaj noč napoči, kdaj zlatna zarja sine,
Ne seže glasno petje do njega tje v zidine.
Odkar prebiva tukaj brez vsacega sledú,
Nobeno zemsko bitje ne dramí ga mirú.